



NO HI HA RES A FER?

a l'escolta de l'esperit

Introducció

0. Creació d'una mentalitat social

Propostes per a la conversió personal

1. Dejuni solidari
2. Resistir a la seducció de les marques
3. Manual del telespectador madur
4. Viure tres mesos amb el salari mínim
5. Trencar la cadena del consumisme

Accions positives de suport a causes justes

6. Suport a accions solidàries
7. Acollir l'estranger
8. Feminisme
9. Ecologia
10. Militància sociopolítica

Accions negatives contra injustícies establertes

11. Boicots solidaris
12. Boicots de protesta solidària
13. Objeció fiscal
14. Insubmissió de consciència
15. Com més armes, menys segurs

Conclusió

Després dels nostres cursos i debats, sovint hom ens pregunta: Què cal fer? Els receptaris són extraordinàriament perillosos: poden matar la mística , convertir-se en practicons ... i deixar content el nostre esperit petit burgès...

Però hem fet un receptari! I encara, ens hem atrevit a subtitular-lo: a l'escolta de l'Esperit . En enviar-lo a impremta ens queda la pregunta: "no ens suggeriria l'Esperit una actitud més fonda, més d'arrel, més contemplativa, una capacitat de veure la presència de Crist en el pobre i sofrent... una valoració directament espiritual de les coses? és a dir, l'Esperit no suggeriria un tarannà més revolucionari?

Però el Quadern es queda en una oferta àmplia de propostes. El lector sabrà escollir les que li convinguin i, sobretot, a l'escolta de l'Esperit, en trobarà d'altres de més pertinents.

A més dels articles de premsa reproduïts, que ja porten la citació del seu autor, han aportat materials per a l'actual redacció: David Guindulain, Norberto Alcover, Tere Iribarren, Neus Forcano, Hèctor Vall, Immanol Zubero, Justícia i Pau de Barcelona, Jesús M. Alemany i Maria Jansà. Els responsables de la redacció definitiva han estat José I. González Faus, Tere Florensa i Francesc Riera.

INTRODUCCIÓ

Hem sentit dir que, a l'antiga URSS, després de la caiguda del sistema de planificació central, la gent estava incapacitada per crear riquesa i prendre iniciatives davant la seva crisi, perquè no sabien què fer: estaven tan acostumats a què se'ls donés tot fet i reglamentat fins al mínim, que havien perdut la capacitat d'iniciativa. Com sempre, els únics que van conservar una mica d'aquesta iniciativa eren els que l'evangeli anomena fills de les tenebres, i dels quals diu que acostumen a ser més sàgacs que els fills de la llum.

Hem de preguntar amb valentia si no ens passa una mica això també a l'Església catòlica actual, pel que fa a la creativitat de l'Esperit. El catòlic pietós potser s'ha acostumat al fet que li donin les coses fetes: anar a missa els diumenges, no menjar carn els divendres de Quaresma, destinar a l'Església el 0,5% dels seus impostos... Sovint, a part d'això no saben ben bé què més fer. I així que qualsevol cristià creu que Jesús va anunciar una alternativa a aquesta configuració del món (el Regne de Déu), així com la necessitat d'obrir-se a aquesta alternativa. És freqüent que molts catòlics pietosos, quan sentim o llegim una crítica impactant sobre la situació i la injustícia del món, reaccionem amb una pregunta: què hem de fer? què és el que se'ns mana? Potser hauríem de reconèixer que si no se'ns dona una llei, continuarem conformant-nos a la imatge d'aquest món (Rom 12,2).

Comparem aquesta situació amb l'anècdota següent: quan Gandhi estava per segona vegada a Sudàfrica, encara es trobava en ple procés de maduració espiritual, però ja era un advocat famós i respectat, que havia fet una infinitat de coses per la comunitat índia de Sudàfrica, i era, a més, bastant considerat pels anglesos. En aquells moments Gandhi necessitava agafar diverses persones al seu servei, unes per a les tasques jurídic-polítiques i d'altres per a les feines domèstiques. Tots vivien a la casa amb ell i la seva família, creant una espècie de comunitat. Però Gandhi explica que, en aquella casa, la neteja de les latrines no va quedar assignada a ningú, sinó que se n'encarregaven el mateix Gandhi, la seva dona i els seus tres fills. (cf. Mis experiencias con la verdad, p. 300).

Aquesta decisió la pren un hindú que havia estat educat en la teoria de les castes i se n'havia apartat llegint els evangelis. Per nosaltres serveix d'exemple simbòlic de fins on pot portar la iniciativa de l'Esperit quan l'home s'hi obre amb una certa immediatesa. Naturalment, decisions així l'autoritat eclesiàstica no les pot convertir en llei, per significatives que siguin. Però podrien pul·lular, i fecundar la societat, si en l'Església hi hagués més iniciativa de l'Esperit perquè cadascú es deixi portar a encarnar aquesta terna de Sobrietat, Senzillesa i Solidaritat que configura la pràctica mundana de tenir més, poder més, encara que hagi de ser trepitjant l'altre. Perquè de bons cristians avui tampoc no en falten.

Apel·lar a la iniciativa de l'Esperit pot ser perillós, atès que l'home té una gran capacitat d'autoengany i de manipulació del nom de Déu, per beneir les seves inhumanitats més grans com iniciatives de l'Esperit. Però, malgrat tot, és necessari.

El present Quadern només pretén suggerir algunes d'aquestes iniciatives possibles per mostrar exemples que ens ensenyin a trobar en la pregària la voluntat de Déu per a les nostres vides, en la construcció del Regne.

Recomanaríem no llegir-lo tot seguit. Potser n'hi hagi prou amb llegir un o dos capítols cada dia. I si en algun hi trobo alguna cosa que m'interpel·la, parar la lectura i aturar-se a reflexionar abans de continuar.

0. CREACIÓ D'UNA MENTALITAT SOCIAL

A les escales mecàniques de moltes estacions de metro és fàcil veure anuncis amb la recomanació següent: pugi per la dreta i deixi passar per l'esquerra . La realitat s'oposa a aquesta sensata advertència. Sovint la gent s'empantanega a tots dos costats de l'escala, conversa amb el seu acompanyant com si només pugessin ells dos, i si algun viatger té pressa, no li queda més remei que fastiguejar-se o demanar pas per favor.

És un exemple mínim. Aquestes conductes no acostumen a provenir d'una mala voluntat, sinó d'una simple inadvertència. No estem habituats a preguntar-nos: aquesta conducta meva, què pot significar per als altres? No hem estat educats en aquesta direcció, sinó en la de l'individualisme més atroç: si em ve de gust així, ho faig així, encara que el món s'ensorri .

Aquesta mentalitat no fa fàcil la convivència. A qualsevol autoescola se sol ensenyar com a primer principi que cadascú ha de conduir de la manera que molesti els altres el mínim possible . Aquest consell acaba essent per a bé de tots. I la vida humana té molt en comú amb la circulació.

Un altre exemple: últimament hem après que l'aigua és un bé escàs. Si volem salvar la nostra península d'una desertització quasi irreversible, l'Espanya del nord haurà d'acabar ajudant l'Espanya del sud. Davant d'aquestes evidències, em limito a passar olímpicament? O em pregunto si el meu consum d'aigua no serà exagerat, si la dilapido alegrement i si potser podria intentar mantenir el meu consum d'aigua en límits que, sense ser garrepes ni mesquins, tinguin en compte aquesta necessitat social? Actuar així també seria pensar en els altres.

Un cristià hauria de distingir-se per una mentalitat fonament fraterna i comunitària. Però aquesta mentalitat no ens és donada per la naturalesa. Igual que el desenvolupament físic, requereix exercici i entrenament. Per si això fos poc, la mentalitat eficacista actual desacredita aquestes consideracions socials al·legant que són d'una eficàcia mínima : que jo sigui honrat, que hom procuri no defraudar ni dilapidar, són coses que no serveixen de res perquè no canvien les grans xifres de la macroeconomia. Argumentar que si només ho faig jo no servirà de res, és desconèixer que perquè arribin a fer-ho molts, han de començar alguns pioners.

Aquesta manera d'argumentar acaba justificant infinites conductes corruptes: que un personatge públic s'aprofiti del seu càrrec per viatjar de franc pot ser molt lucratiu per a ell sense que es noti en una economia global, privada o pública. I en generalitzar-se aquestes conductes es produeix un caos social, per allò que deia una antiga dita: moltes miques fan un ciri . Així s'acaba generant la desconfiança en totes les relacions polítiques o socials. L'impressionant i invencible frau fiscal és, potser, el millor exemple de tot això.

Caldrà insistir, doncs, que el bon exemple també és eficaç perquè, tot i que no acumuli riquesa, genera confiança. *I per això, seria bo habitar-se a convida amb aquesta pregunta: quines repercussions poden tenir en els altres aquesta conducta particular meva? Què passaria si tots, o molts, actuessin com jo actuo?*

Pensar calladament en els altres en el moment d'actuar, conté més caritat i més fraternitat que mil paraules pseudoamables, melodioses, aduladores i de relacions públiques .

PROPOSTES PER A LA CONVERSIÓ PERSONAL

1. DEJUNI SOLIDARI

1. Vostè es compromet un dia la setmana a deixar de dinar i de berenar. Fa només un esmorzar corrent i un breu sopar. O bé suprimeix totes les menjades i passa el dia només amb una mica de fruita. Els meus amics naturistes li podrien explicar com resulta de saludable aquest petit guaret digestiu. Es trobarà millor i fins pot ser que estalvi bastant en aquesta llauna de metabolismes, dietètiques i colesterol.

2. Però això no és el que aquí ens motiva, tot i que pot ser una raó suplementària. El que es persegueix és que, si arriba un moment cap a mitja tarda en què la gana el rosegua i, fins i tot, un cert mareig, aleshores pensi: aquesta sensació tan molesta és l'habitual de milions d'homes del planeta. Així viuen cada dia.

Amb tot això vostè aconseguirà dues coses:

a) Un exercici molt cristià de la solidaritat i de l'amor, els quals, quan es veuen impotents per arreglar alguna cosa, opten, si més no, per apropar-se i assemblar-se. I

b) si a la llarga ens molesta aquesta sensació, potser ens farà esdevenir més creatius: perquè si per posar fi a la fam cal canviar moltes coses del sistema, i per a això fa falta molt d'enginy, i la fam aguditza l'enginy, es fa necessari que aquesta fam sigui una mica nostra.

3. Un cop aquí, vostè pot calcular quant estalvia cada dia de dejuni (que pot ser el dissabte, si el divendres hi ha més feina). Si ens resulten de mitjana unes 500 pessetes setmanals, vénen a ser unes 25.000 l'any. Però cadascú és lliure de fer aquí la seva mitjana, mentre ho faci honestament.

4. Aquest estalvi el dóna a qui millor li sembli: a Càritas, a la Creu Roja, a Intermón, a la societat Actua d'ajuda als malalts de SIDA, a Mans Unides o a Somàlia. Asseguri's bé, però esculli vostè.

5. I com a guinda final, vostè dóna aquesta ajuda al començament de l'any. Pensi si l'ajudarà a quedar lliure durant molts mesos de l'IPC. Però pensi, sobretot, que així queda compromès a no fer-se enrere perquè ja ha pagat el producte. I que si reeixís socialment el consell, i molts s'apuntessin a aquesta pràctica, potser els quedessin a les institucions beneficiàries alguns rèdits importants: que moltes miques fan un ciri, com els explicarà qualsevol banquer millor que no pas jo.

Això és tot. Solament resta assegurar que aquest era el color veritable del dejuni en el cristianisme primitiu, tot i que no sigui ara el moment d'adduir els mil textos que unien estretament jejunar i ajudar. La pràctica va perdre sentit quan ambdues coses es van separar. En la seva primera versió valia tant per a cristians com per a no cristians perquè era profundament humana.

2. RESISTIR A LA SEDUCCIÓ DE LES MARQUES

L'aire que respirem és compost d'oxigen, hidrogen i publicitat. Només cal donar un cop d'ull a l'entorn i comptar les marques, logotips i eslògans que ens vesteixen i vesteixen els nostres objectes més quotidians.

Aquest fenomen no deixa indiferent i provoca reaccions que van des de l'aprovació entusiasmada fins a la condemna més encesa. La publicitat neix amb la revolució industrial. En aquell moment desapareix el tracte directe entre el productor i el comprador. El producte, que ara és fabricat en cadena, esdevé anònim per al consumidor. Això es resol amb la publicitat. A partir d'aquest moment la compra d'un producte estarà motivada amb les garanties del fabricant, explicades a través dels mitjans de comunicació habituals.

La decisió de compra no la prenem només amb la raó. La imatge amb què el fabricant presenta el seu producte juga un paper molt important. Quan diem imatge, fem referència a aquell conjunt d'estímulos que, sense ser pròpiament l'objecte a comprar, l'acompanyen i susciten unes vibracions que inciten el nostre desig. Les garanties que ofereix el fabricant, embolicades amb una bona imatge, és el que anomenem publicitat.

Tot acte de compra és un risc. El consumidor es desproveirà d'uns diners..., cal que la publicitat l'anesteesi, potser amb arguments objectius, vinculant el producte a experiències de realització personal. En el sistema econòmic de lliure mercat, la publicitat intenta ser la cara amable que fa sostenible el capitalisme. La unidimensionalitat de l'homo economicus queda ensucrada amb les vinculacions etèries però efectives que estableixen els missatges publicitaris entre aquests dos principis: major producció, major venda, major benefici i valors antropològicament irrenunciables: felicitat, llibertat, tranquil·litat...

Quan presenta positivament un gest solidari d'una campanya pel Tercer Món, la publicitat ens humanitza. Quan presenta un gest egoista que ens faci comprar el darrer model, la publicitat esdevé regressiva. La clau no passa ni per una guerra a les marques ni per una convivència passiva, sinó per aprendre a llegir la publicitat, per posar-nos davant d'ella com els subjectes actius i lliures que volem ser.

Aquesta situació es torna perillosa en persones o etapes de la vida (per exemple, en l'adolescència) en què el subjecte suporta una crisi d'identitat. Crisis d'aquest tipus poden ser molt dures; i la temptació de superar-les per mitjà del fals recurs a les marques, en lloc de resoldre la crisi, la converteix en crònica i fa el subjecte increïblement dependent. Les marques augmenten abusivament els preus: i el que es paga no és una millor qualitat, sinó una falsa teràpia al problema no resolt de la pròpia identitat.

Alguns suggeriments per consumir millor sense ser consumits

1. Descobrir que alguns productes de grans magatzems, sense marca, són tan bons com els que tenen un renom, i molt més barats.

2. Fer zapping o boicot parcial o total a aquelles cadenes de televisió, ràdios, diaris, etc., que superin una proporció raonable d'anuncis.

3. Aturar-nos a mirar els objectes que utilitzem personalment i preguntar-nos fins on acceptem d'esdevenir anuncis ambulants dels nostres pantalons, bruses, bosses.

4. Quan ens toca anar als grans magatzems (paradisos del consum), fer algun gest que ens mantingui lúcids a l'esguard d'una seducció abusiva: diners justos, llista feta de bell antuvi, anar acompanyat...

5. Quan creiem que una campanya publicitària fereix descaradament uns principis ètics mínims (engany, pornografia, violència o manipulació), cal donar uns passos. Primer, escriure a la casa anunciant per tal d'exposar allò que ens sembla inadmissible, demanant una eventual retirada de la campanya. En el cas que la resposta ens resulti insatisfactòria podem moure'ns judicialment a través d'una associació de consumidors. No ens ha d'estranyar que la marca en qüestió faci el que calgui per estar a les bones amb el client o per estalviar-se, precisament, publicitat negativa.

3. MANUAL DEL TELEESPECTADOR MADUR

DE TELEPORQUERIA A TELEALIMENT

En aquells temps en què la guerra era gairebé una ocupació comuna de tota la societat, Erasme de Rotterdam va escriure un llibret d'intenció semblant a la d'aquest Quadern, titulat Enquiridion (=Manual) del soldat cristià.

Copiant-li el títol, podem acceptar que avui una ocupació comuna de tot el gènere humà és la de ser teleespectador. Això fa que el ciutadà normal es converteixi de vegades en anormal, per causa dels culebrons llatinoamericans, d'espectacles de la realitat nascuts a casa nostra, de manipulació informativa articulant armes subtils, de guerres despietades, d'audiència en la qual no compta gens l'ètica dels continguts, de futbol alienador com en ple franquisme, i fins de dibuixos animats amb mediatitzadores intencions morals i comercials.

Tots els analistes de la nostra societat es queixen d'aquesta situació: la televisió ens idiotitza, impedeix la comunicació entre les famílies, ens torna sedentaris, exagera la nostra tendència a les coses fàcils, atrofia la nostra creativitat... Expressions com les de teleaddicte, teleporqueria o caixa tonta són suficientment expressives. D'altra banda, renunciar absolutament a la tele pot ser una radicalitat inviable: la televisió conté grans possibilitats d'informació i d'educació comunicativa i artística. No hauria de dilapidar tants diners, però en aix també podria ajudar-la el públic...

Així, doncs, sembla més raonable que a cada casa cristiana hi hagi un codi clar i respectat sobre el contacte amb la tele. En aquest sentit proposem un decàleg per evitar que l'instrument es converteixi en protagonista.

El que busquem és fer de la teleporqueria ni més ni menys que telealiment

1. L'apreci per la TV forma part intrínseca de la manera d'usar-la bé. Per això no ens asseiem davant la tele a veure què fan, sinó perquè ens interessa un programa determinat.

2. Cal fer servir la TV quan ens convé, i saber-ne prescindir. Perquè li reconeixem un valor, adoptem davant d'ella un tarannà d'ús intel·ligent i no de mera evasió.

3. El problema no rau tant en tot és porqueria com en escollim entre tot. Sempre és complex l'exercici de la llibertat. Cal elaborar els propis criteris per elegir: retransmissions en directe, els informatius més neutrals, debats seriosos, pel·lícules de qualitat...

4. Excloure programes no solament violents o gratuïtament pornogràfics, sinó simplement alienants o sense suc ni bruc: concursos poca-soltes, etc.

5. No n'hi ha prou amb queixar-se. S'ha de demostrar que s'està a disgust. La TV sempre és un reflex fidel de la realitat dels consumidors: pretendre, en el camp medial, que sempre canviïn els Mitjans és una completa ingenuïtat: ells tenen una infinitat de maneres de controlar-nos, i només canviaran si els fem canviar nosaltres. Solament quan es formin associacions de telespectadors que actuen de veritat, aleshores es podrà incidir en els continguts televisius.

6. Sospitar sempre. La TV mai no és neutra, ni l'oficial ni la privada. Sempre té alguns interessos, encara que siguin de simple naturalesa comercial, si no de tarannà ideològic. Fins i tot el canal més noble amaga inevitablement alguna intencionalitat.

7. La TV és una trampa mortal per als nens i encara més per als adolescents, que acostumen a veure, a Espanya, més de tres hores de TV el dia. O es prenen mesures de naturalesa educativa pel que fa als espais i al temps de visió televisiva, o no es podrà evitar una incidència nociva sobre aquestes joves personalitats. S'ha d'ensenyar a dominar la TV .

8. Per això serà preferible veure la televisió en família. Per evitar el disgregament familiar i per poder discutir familiarment quan es miri la pantalla. En aquest segon aspecte la TV pot convertir-se en instrument qualificat de cohesió familiar.

9. La TV comunica mitjançant un llenguatge específic : l' audiovisual . Pretendre comprendre els seus missatges/discursos sense conèixer aquest llenguatge és com intentar llegir un llibre sense haver après a llegir la lletra escrita. Cal prendre's molt seriosament aquest llenguatge audiovisual , és la gran assignatura pendent del fenomen televisiu.

10. La TV pot arribar a alimentar. Pensem el que significaria si els cristians i les persones amb valors semblants, mitjançant una conducta comuna, aconseguíssim canviar els índexs d'audiència dels programes de menys qualitat. Qui sap si aconseguiríem també que els polítics no es desvisquessin tan indignament per controlar els canals que són al seu abast.

4. VIURE TRES MESOS AMB EL SALARI MÍNIM

1. La nostra convicció

El model actual de civilització està fonamentat en la idea del creixement per mitjà del consum: consumir cada dia més se'ns ha presentat, no solament com l'acte de fe per excel·lència, sinó com l'ideal de tota la vida, l'únic camí de felicitat. Una espècie de cartesianisme materialista: consumeixo, per tant existeixo , automàticament transformat en com més consumeixi més existiré .

El resultat és una societat regida per la cultura de l'individualisme i de l'hedonisme, que cada vegada ha d'utilitzar més mitjans de control i de repressió per defensar el seu benestar en un món rodejat de misèria. Estem convençuts que hem de preparar-nos per una veritable revolució cultural, que s'ha de traduir en canvis radicals en la nostra manera de pensar i de viure, de reflexionar i de consumir.

El repte a assumir fóra: Generar una contracultura de la solidaritat com una nova cultura de l'acció, de la participació, de la militància... Hi ha gent amb desig de superar els estils de vida centrats en el consum i l'obtenció de diners, i està disposada a participar en

accions socials. Cal fer un esforç de pedagogia col·lectiva per oferir a aquesta gent vies concretes d'acció solidària (Rafael Díaz Salazar).

No hi ha res millor per a això que començar per trastocar una mica el nostre consum diari. Fer l'experiència d'un canvi conseqüent de la nostra manera de viure. És des de l'interior, i a partir d'aquesta experiència, com podrem disposar de l'oportunitat de ser receptius a noves idees i a noves estratègies de canvi.

2. Els nostres objectius

1. No es tracta en absolut de justificar el salari mínim i menys encara en el seu nivell actual.

2. Aquest pas és, primer de tot, un pas de solidaritat i d'empatia (comprendre l'altre des de l'interior); de consideració cap a aquells i aquelles que estan afectats realment.

3. Aquest temps serà una oportunitat per a informar-nos molt millor i en profunditat sobre la precarietat, l'empobriment, l'atur, la falta d'habitatge, o fins i tot la misèria mateixa al nostre país.

4. Donar la paraula a les víctimes. Confrontar la pràctica del nostre intent amb la crítica d'aquelles agrupacions de parats, immigrants, dones sense recursos, jubilats, marginats, amb les quals habitualment tinguem relació de solidaritat.

5. Oferir un pretext per reflexionar sobre tot allò que, en la nostra manera de viure, és fonamental i el que no ho és. Què entenem per vital, què per benestar necessari i què per superflu. En definitiva, una reflexió sobre el sentit de la vida.

6. Qüestionar el dogma liberal de la bondat del creixement i del model de consum-malgastar, basats en la producció d'objectes que es llencen i en el consum il·limitat, com a factors creadors de llocs de treball.

7. Fer de la qüestió de la societat alternativa un debat públic. Es tracta particularment d'aprofitar per informar-nos i per debatre sobre: el lloc de l'economia en la societat, de les deixalles en la nostra societat i en la nostra vida, del temps lliure, de l'autoproducció i de la producció col·lectiva, de l'economia no monetarista, etc.

3. La nostra proposta

a) Intentar viure 3 mesos amb el salari mínim sense comptar els impostos, les despeses d'habitatge i els transports.

Per què el salari mínim? Perquè representa una espècie de símbol per sota del qual cap persona, en teoria, no hauria de baixar. El reconeixement oficial d'un mínim necessari és capital, però el nostre intent caldrà que ens digui si aquest salari és un mínim o un infra, o si realment és suficient per a viure dignament. Per què 3 mesos? Perquè és un temps limitat i per tant accessible, i perquè la seva durada és suficientment llarga per ser significativa. Per què intent? És clar que es tracta d'intentar-ho com més honestament millor, però potser la major part de nosaltres no arribarem a realitzar-ho en tota la seva exigència. En realitat, serà possible que alguns només es comprometin a aminorar les seves despeses supèrflues.

L'objectiu no és tant arribar-hi costi el que costi, sinó saber per què no hi hem arribat, i aleshores, treure les conseqüències que se'n desprenguin.

b) Debatre, testimoniar la nostra experiència i extreure'n conseqüències militants. Durant aquests tres mesos, les persones que realitzin l'experiència hauran d'agrupar-se dins de nuclis, més o menys amplis, adequats per facilitar l'intercanvi de motivacions originàries, d'objectius a aconseguir i, sobretot, de les reflexions a què es vagi arribant.

c) Constituir un fons de solidaritat. Sembla coherent que les quantitats estalviades amb aquest projecte d'austeritat, totes o en part, segons la consciència i les possibilitats de cadascú, s'ingressin en un compte especial del nucli respectiu, a fi de constituir un fons de solidaritat la utilització del qual serà definida pels mateixos participants.

4. Els nostres mitjans

Disposarem d'un dossier sobre: la problemàtica (socioeconòmica i teològica) i els desafiaments. Com calcular el pressupost i la posada a punt. Una metodologia per a aquests tres mesos. Una bibliografia. Una llista de grups disposats. Estudis sobre les grans qüestions: l'empobriment, el salari mínim, la fiscalitat i el repartiment de la riquesa, la relació entre atur i consum, la recerca d'elements per a recrear l'existència, etc.

Interessats a participar en el Projecte: contacteu amb Kairós Europa, R. de Llúria, 7, 2n - 08010 Barcelona.

A fi de debatre la metodologia i les implicacions socioeconòmiques i teològiques, hi ha hagut una trobada inicial, d'àmbit europeu, a Montpeller els dies 13/15 d'octubre.

També hi haurà una trobada final, en un lloc a designar, els dies 17/19 de maig de 1996, a fi de recollir les reflexions dels grups, debatre'n els suggeriments i les propostes i concretar una dinàmica militant de cara a afavorir l'emergència d'una societat de la frugalitat, la simplicitat i el compartir.

5. TRENAR LA CADENA DEL CONSUMISME

RECUPERAR L'ANTIGA SOBRIETAT CRISTIANA

Sens dubte un difícil art. Fem alguns aclariments previs.

El consumisme no és excés de consum, sinó un sistema basat en el consum, un model mercantilista d'existència. Una cosa semblant, per exemple, al militarisme, que no es refereix a l'excessiva presència del fet militar, sinó a una visió militaritzada de la vida.

El consumisme té, per tant, una evident acció social. I per això la lluita contra ell no s'ha de plantejar com una simple qüestió de valors o de comportaments individuals. Un perill clar, que cal evitar sigui com sigui, és el de caure en un ascetisme neoconservador, que pot estar molt a prop del fariseisme o d'una certa idolatria de la sobrietat.

és imprescindible passar de la paraula a la realitat. Cal fer passos concrets que puguin anar generant alternatives a aquesta situació.

El consumisme crea una cosmovisió que abraça i empapa tota la realitat, el sistema de valors, la concepció de la vida. I es tracta d'una visió xata, empobridora, limitada. Aconsegueix, en definitiva, que l'horitzó vital de les persones quedi limitat a l'esfera del tenir,

com si aquí es jugués el més important, oblidant la dimensió central de l'ésser: ser més persona, més humà, més jo mateix, més solidari.

Cal veure propostes capaces de posar-nos en camí, d'animar a la construcció progressiva d'una alternativa al model actual, al consumisme vigent. Sens dubte, no és una tasca fàcil.

a) Humilitat. Encara que pugui resultar xocant començar per aquí, creiem que és imprescindible reconèixer que tots som còmplices del consumisme moltes vegades al dia. Per això és convenient: ser-ne conscients, portar la imaginació al poder, mantenir la paciència històrica i tenir cura del sentit de l'humor.

b) Programar i controlar. Es tractaria d'encarnar l'austeritat en el projecte vital: anotar les despeses de l'últim mes o trimestre, amb sumes totals i parcials; constatar: quant gasto i en què?, on van a parar els meus diners (i el meu temps, i el meu afecte...)?; analitzar aquestes dades objectives a la llum de l'Evangeli, de la meua opció de vida, dels meus desitjos... amb calma i en un clima de pregària; quant hauria de gastar i en què?; modificar, corregir, apuntalar, programar per al futur immediat.

c) Contacte amb els pobres. Resulta difícil, si no impossible, viure sóbriament quan estem rodejats d'opulència: la nostra vida quotidiana nega els nostres suposats desigs. Per això és necessari un contacte directe amb els pobres, les víctimes del sistema consumista, per poder elegir, viure, consumir, sentir, concebre la vida... des d'ells i com ells.

d) El paper de la comunitat. Com en totes les tasques que són arts difícils, és impossible avançar en solitari; per això resulta imprescindible el paper de la comunitat. En el cas que ens ocupa, viure sóbriament enmig d'una societat consumista exigeix d'alguna manera crear zones alliberades (J.M. Mardones) on poder respirar un ambient menys enrarit; on poder gaudir de la senzillesa, la gratuïtat, l'austeritat...; on pugui germinar la genuïna virulència de les coses cristianes.

e) L'òptica no violenta

Vegem alguns aspectes de la lluita no violenta que poden ser viscuts en la quotidianitat de les nostres vides:

no-cooperació, en aquest cas amb el consumisme: es tracta de treure-li suport social des de la base (per exemple, rebutjar la publicitat, ja siguin anuncis televisius o els mailings);

boicot a determinats productes perniciosos per les seves implicacions laborals, ecològiques, antihumanitàries, militars, (exemples coneguts han estat el del carbó sud-africà a l'època de l'apartheid, el de la multinacional Shell el juny de 1995, o el recentíssim dels productes francesos en protesta contra les proves nuclears);

objecció laboral: de la mateixa manera que la consciència pot presentar objecció a col·laborar amb el servei militar o amb la destinació dels impostos, també pot fer-ho amb determinades activitats professionals relacionades amb el consum (per exemple, publicitat, pelleteria, investigació, venda d'armes, etc.).

f) Consum alternatiu. El problema del consumisme no resideix només en la quantitat, sinó també en la qualitat (què i com es consumeix). No es tracta només de reduir, sinó de modificar les pautes de consum. Per això és molt important donar suport a les iniciatives de consum alternatiu o de comerç just; es tracta de consumir productes produïts pels pobles del Sud, amb salaris dignes, sense explotació laboral dels infants, sense discriminació sexual i amb respecte ecològic. És important també fer-ho d'una manera conscientment solidària, donar

suport a les ONG's del Nord i del Sud per tal d'anar creant un autèntic teixit de solidaritat que enforteixi la societat civil i vagi generant alternatives estructurades.

g) L'aportació ecologista. Un dels lemes del moviment ecologista il·lumina el nostre difícil art: Pensar globalment, actuar localment . Una cosa similar va aparèixer en una pintada, pel maig de 1968: Els que parlen de la revolució sense referir-se a la vida quotidiana, en parlen amb un cadàver a la boca . Les famoses tres erres donen pistes per on caminar: reduir el consum en coses tan senzilles com anar a la compra amb una bossa de tela i evitar, així, l'abús de les bosses de plàstic; o comprar a la menuda el que es pugui, per reduir la despesa d'envasos innecessaris. Més exemples: fer servir l'ascensor només per pujar redueix la despesa energètica aproximadament en un 60% ; recuperar tot el recuperable; negar-se als productes d'usar-i-lleçar, fer servir el paper usat per una cara per escriure notes al darrere, recuperar (per a mi o per als altres) llibres i roba, etc.; reciclar. Amb tot, aquesta és avui l'última moda consumista, comprar productes reciclats! No està malament, però només té sentit si es produeix el que hem dit anteriorment i col·laborem en el reciclatge (vidre, paper, cartró, piles, metalls, fins a arribar a la recollida selectiva de deixalles en origen).

g) Ascesi per a apuntalar. Certament, l'ascesi no està de moda, ni com a paraula ni com a realitat. Però és indubtable el seu valor, tant per a la vida en general com per a l'aspecte que ara ens ocupa. Cal tenir experiència d'autodomini, de no deixar-se guiar pel consumisme. Aquestes experiències reforçaran actituds, seran signes expressius de les nostres opcions, encarnació dels nostres desigs íntims, control dels nostres desigs superficials, recordatori de les víctimes del consumisme...

Els exemples i les concrecions seran, per descomptat, molt variats i lliurement elegits: un dia de dejuni, apagar la calefacció de casa, suprimir la televisió, restringir l'ús de l'ascensor, etc., tractant que l'estalvi no sigui per a l'acaparació personal, sinó per invertir solidàriament.

ACCIONS POSITIVES DE SUPORT A CAUSES JUSTES

6. SUPORT A ACCIONS SOLIDÀRIES

Unes persones solidàries amb els pobles més pobres que nosaltres han llançat una iniciativa entre els ciutadans de Catalunya: que donem un 1% dels nostres ingressos nets en concepte d'ajut als països pobres.

Fa uns 20 anys, a l'Assemblea General de les Nacions Unides es va aprovar una moció que demanava als països més rics del món dedicar l'1% del seu respectiu Producte Nacional Brut a l'ajuda dels països en vies de desenvolupament, com eufemísticament es deia llavors. Deu anys després, i davant els fets consumats d'una solidaritat bastant limitada, l'Assemblea General de l'ONU va proposar un objectiu més baix, el 0,7% del PIB dels països rics. Aquesta continua essent la fita dels fons catalogats com a ajuda oficial al desenvolupament que els països de la OCDE, el club dels països rics, dediquen al món pobre. Són pocs, tanmateix, els països que donen un 0,7% del seu PIB a l'esmentada ajuda. El 1992, només els països escandinaus, Noruega, Suècia, Finlàndia i Dinamarca, dedicaven el 0,7% o més en el cas de Noruega i Suècia a l'ajuda al món pobre. Holanda i França se'ls acosten; però els restants països queden molt lluny d'aquesta meta humanitària. La mitjana dels països membres de la CE és del 0,37%. I Espanya amb prou feines va arribar l'any passat al 0,2% del nostre PIB, una ajuda inferior a la que correspondria pel nostre nivell de vida.

Parlar en temps de crisi d'augmentar l'ajuda al desenvolupament no és popular ni molt realista. La retallada del pressupost per a 1994 implica ja una reducció important dels fons destinats a l'ajut al desenvolupament. És una retallada amb poc cost polític a curt termini, tot i que pot tenir conseqüències més endavant en la presència i influència espanyola en la comunitat internacional i en els mercats dels països emergents d'Amèrica Llatina i àfrica. Però a un govern obsessionat amb el dèficit d'aquest any no se li pot demanar gaire.

Per això potser són més importants les iniciatives de la societat civil per a l'ajuda al desenvolupament. Ja fa temps que existeix un moviment a favor del 0,7%, estructurat com a Organització No Governamental ONG, com es diu ara, que promou el compliment de l'objectiu de la dècada dels vuitanta. I, tot sigui dit, l'ajuda al desenvolupament que es canalitza per les ONG tipus Intermón, Mans Unides, Metges sense Fronteres, i d'altres que em sap greu no poder citar, és cada vegada més voluminosa i ve a engruixir l'ajuda oficial, que més aviat és raquítica. La Campanya 1% Moviment de l'Impost Voluntari va més enllà i apel·la a tots els qui, per estar descontents de la gasiveria de les nostres institucions públiques, volen fer una mica més per als pobres.

[N.B. Són prou coneguts els esdeveniments de la Plataforma del 0,7% posteriors a aquest escrit. Són un bon cop per a les nostres consciències, i un exemple que palesa ue entre tots podem més del que creiem.]

7. ACOLLIDA A L'ESTRANGER

Un emigrant no és un atrevit aventurer que marxa del seu país a descobrir nous horitzons. Més aviat és una persona que ha estat empenya a marxar per tal de cercar on sigui i

com pugui els mitjans de subsistència per a ell i per a la seva família, i així viure amb uns mínims de dignitat.

Cada persona té un món, una terra, una família, una cultura, uns costums, una religió, un entorn, tot allò que l'ha ajudat a ser. L'immigrant es troba de sobte en un altre món on totes aquestes coses són diferents o, potser encara pitjor, indiferents a les seves angoixes, necessitats, anhels i esperances.

La duresa de la societat davant persones distintes de nosaltres (de les quals sovint hom pensa que no ens aporten res o, que si des cas, només duen problemes) hauria de fer-nos reflexionar sobre la nostra escala de valors. No fos que amb els nostres comportaments neguessim de fet la igualtat de tothom, que segurament volem defensar. I que amb el nostre desconeixement voluntari fessim impossible l'apropament als altres.

Tot plegat ens empresona dins una mena d'autocomplaença infantil que ens fa sentir-nos els millors en totes les nostres coses i que impedeix de tenir l'esperit receptiu i l'actitud d'apertura davant els altres, actitud que fa nostra la seva realitat.

Es prou palès que les arrels del problema són d'ordre socio-polític-econòmic, davant les quals ens podem trobar depassats: el desequilibri Nord-Sud. Per les actituds personals que prenem davant de l'immigrant sí que depenen de nosaltres, de la nostra capacitat de veure i valorar els altres com un alter ego, com una extensió del meu propi jo.

Algunes actituds positives davant l'immigrant

1. Estar convençuts vitalment que tots som fills de la mateixa naturalesa creada per Déu i que els aspectes més vitals ens uneixen per més que vulguem diferenciar-nos: neixem, sentim, sofrim, somniem, morim...

2. Crear coneixement. El desconeixement sol ser enganyós; en canvi, l'apropament, trenca barreres psicològic-mentals i ens fa descobrir l'altre en tota la seva peculiar riquesa.

3. Respectar les dimensions de la persona que provenen d'una cultura diferent de la nostra i que s'han alimentat d'altres conceptes vitals. I així descobrir el fet de la diversitat.

4. No ser tafaners amb llurs costums i creences perquè pertanyen a la intimitat de cada persona; si de cas, preguntar amb tot respecte sobre allò que desconeixem per poder valorar-ho.

5. Buscar sempre els punts comuns, i alhora cercar allò diferent que ens pot enriquir mútuament quan ho compartim amb respecte i apreciació.

6. Cercar un tracte concret, distès i aliè a les relacions laborals, amb alguns d'ells.

7. Reconèixer els drets dels immigrants abans d'exigir-los que compleixin llurs obligacions.

8. Tenir cura d'usar un llenguatge no discriminatiu que no menyspreï cap raça, color, creença o cultura.

9. Saber descobrir i admirar les formes de viure que aporten valors dels quals està mancada la nostra societat (com ara el sentit de l'hospitalitat, de la festa, de la comunitat...).

10. Fer conscient que la seva presència ens ajuda a viure amb més profunditat la nostra fe cristiana.

Heus ací algunes actituds envers l'immigrant que ens ajudaran a ser més tolerants, justos i en definitiva més humans. I que ens ajudaran a fer cada dia més real i possible el concepte del món com a aldea global, com la casa de tots, com la pàtria comuna. D'aquí brollarà també la ferma disposició a lluitar pels seus drets: el dret a la legalitat, al treball, a l'habitatge, al reagrupament familiar, etc. I, si volem anar encara més lluny, a lluitar per a establir entre els pobles relacions d'igualtat i no d'explotació, per tal de trencar la divisió Nord-Sud, cada dia més profunda, i origen de la gran majoria de migracions. Unes migracions que ni els nostres privilegis de paços rics, ni les nostres lleis restrictives, ni les barreres policials d'enlloc podran detenir.

8. FEMINISME

Segons l'Informe sobre Desenvolupament Humà de l'any 1995, a Espanya els sous de les dones són un 20% més baixos que els dels homes; només un 30% dels nous treballs fixos són ocupats per dones; i pel que fa al treball domèstic i la cura dels fills, es calcula que les dones hi dediquen quatre cops més hores que els homes en una ciutat com Barcelona (LA VANGUARDIA, Dossier Mujeres; 29.8.95). El que es valora i s'espera socialment d'un home i d'una dona, és força diferent, i és una de les principals causes d'aquesta realitat. Aquestes dades, que podrien ampliar-se indefinidament, parlen per elles soles i reclamen també el nostre compromís.

Com a mínim

1. El llenguatge. Sovint utilitzem en el nostre parlar diari expressions, paraules abstractes, frases fetes, acudits, que es poden considerar sexistes. Sense necessitat de convertir la llengua en quelcom purista, sí que caldria distingir els moments o les situacions en què no costaria utilitzar el que s'anomena un llenguatge inclusiu, és a dir, que fa referència als dos sexes en lloc d'usar sempre el masculí.

2. Corresponsabilitzar-se de les feines de casa. és una proposta que, de tan sentida, sembla que s'hagi de passar per alt. Però és essencial que els membres adults de la família assumeixin d'igual manera la responsabilitat de les tasques de casa i de la cura dels fills i de la gent gran o malalta. Sobretot amb l'objectiu de desmitificar el fet que aquest tipus de treball ha de recaure exclusivament i necessària en les mares o dones de la família. De cara als més petits de la família, és essencial que vegin que no es tracta d'unes tasques que les dones, pel fet de ser-ho, hagin de desenvolupar necessàriament.

3. Tenir sentit crític davant els mitjans de comunicació i els discursos polítics. Es continuen refermant els models en què l'home es presenta com a mascle protector, d'actitud viril, dur, exigent... i la dona es presenta com un objecte estètic, seductor, decoratiu, sovint preocupada només per la seva imatge externa, però de caràcter tendre, suau, delicat, d'actitud solidària, comprensiva, aconsoladora... O també, preocupada només pels afers relacionats amb la maternitat, la cura dels fills i el sosteniment de la llar.

Cal prestar atenció també als discursos polítics neoconservadors o a certs discursos religiosos, als quals els interessa remarcar la importància de la missió de la dona com a mare i

transmissora de certs valors, com si per essència i natura li correspongués assumir exclusivament una funció que, en bona part, és una construcció de la societat i la cultura.

4. Actuar dins l'Església. Desgraciadament, l'Església manté en la seva estructura institucional i en les interpretacions de les escriptures un sexisme secular. Històricament, aquesta situació, que contrasta amb els orígens cristians, neix i es fortifica sobretot en el segon mil.lenni, amb l'acceptació del poder polític per part de la institució eclesiàstica. En la Església occidental ha estat massa absent la vivència i la teologia de l'Esperit Sant (pneumatologia). Però una pneumatologia elemental ens faria comprendre que la voluntat de Déu és un respecte més gran per les diversitats entre els éssers humans, sense que aquestes es converteixin mai en excusa per a les desigualtats. Serveix de molt poc que un Papa demani perdó a les dones, si tots els cristians no estem disposats a canviar les nostres actituds masclistes i a exigir a les jerarquies eclesiàstiques, com a mínim, tot allò que en aquests moments ja fóra possible.

Atenent al nombre de dones que participen en les celebracions i activitats parroquials, o en moviments eclesials, cal preguntar-nos:

Com es valora aquesta feina i dedicació; quina imatge se'n té.

Si es promou i es confia que les dones siguin en llocs de responsabilitat i decisió de la institució.

Com es transmet als infants, joves i a tota la comunitat eclesial el missatge evangèlic no discriminatori de cap persona per raó de sexe, ètnia, formació o classe social, i com es duu a la pràctica.

Bona idea pot ser encetar un grup de reflexió de dones; o bé encarar el tema en grups de reflexió mixtos dins la parròquia o moviment eclesial.

9. ECOLOGIA

El text entre cometes de la primera part és de: Senyals de l'Esperit. VII Assemblea del Consell Mundial d'Esglésies. Camberra, Austràlia, 7-20.2.91

El moviment ecumènic ha reflexionat amb molta profunditat sobre aquest tema. Així, la 7a Assemblea Mundial del Consell Ecumènic de les Esglésies (Camberra, 1991) en fa el diagnòstic següent:

En l'actual situació internacional ens trobem amb dos problemes principals: la crisi mundial de la justícia social i la crisi global ecològica i ambiental ... Hem de dir amb tota l'energia de què som capaços que la justícia social per a tota la gent i l'ecojustícia per a tota la creació no poden separar-se. Efectivament, la justícia social és inseparable de l'existència d'un medi ambient sa. Però, d'altra banda, mai no s'aconseguirà un medi ambient sostenible i sustentador sense una justícia social més gran .

La justícia és indivisible, no solament des del punt de vista de les nostres conviccions teològiques, sinó també en el que fa referència a les aplicacions pràctiques... Vivim en un moment de molt risc. Per primera vegada en la història, l'activitat humana acumulativa pot provocar la destrucció, ja no d'ecosistemes locals i regionals, sinó de tota l'ecologia del planeta. El reescalfament de l'atmosfera terrestre posa en greu perill la capacitat de l'home i la de tots els altres éssers vius per sobreviure i prosperar. Ens amenacen, a més, els efectes acumulatius d'altres factors com la destrucció del sòl per la desforestació, l'erosió, la

desertització, la salinització, l'explotació comercial, la militarització i les guerres, la contaminació de les aigües, la degradació de l'aire o l'extinció de certes espècies.

Tota la creació sembla esquinqada, ferida, lesionada. és realment indignant i, per a nosaltres, esglaiador que l'espècie humana, que va entrar en escena al nostre planeta fa uns 80.000 anys, quan la història de la terra es remunta a 4.500 milions d'anys, hagi estat capaç de posar en perill els mateixos fonaments de la vida a la terra en tan sols 200 anys d'industrialització. I aquesta crisi té les seves arrels més profundes en la cobdícia humana, en l'explotació i en l'existència de sistemes econòmics que neguen la veritat elemental que tots i cada un dels sistemes econòmics i socials són en tots els casos subsistemes de l'ecosistema global i en depenen totalment. Els sistemes econòmics de l'era industrial i postindustrial tracten la naturalesa simplement com un conjunt de 'recursos naturals' i n'abusen per obtenir els majors guanys possibles .

Segons l'anterior Assemblea de Basilea-1989 (Document de Basilea, n.19) aquestes causes poden definir-se amb els trets següents:

- La il·lusió que l'home pot modelar el món al seu caprici;
- l'arrogància que sobrevalora el paper de l'ésser humà respecte de la vida;
- la ideologia del creixement constant sense cap referència a valors ètics que és a la base dels sistemes econòmics de l'Est i de l'Oest;
- la convicció que el món ha estat posat a les nostres mans perquè l'explotem, en comptes de conrear-lo i de tenir-ne cura;
- la confiança cega que els nous descobriments aniran resolent els problemes a mesura que aquests es vagin plantejant, i el subsegüent menyspreu dels riscos que duu el nostre comportament .

Suggeriments

Hi ha manuals que indiquen quines coses podem fer per conservar la neteja de les ciutats, els boscos, rius i oceans. és important tot el que està relacionat amb la preservació del medi ambient i tot el que contribueix a l'estalvi d'energia. Però els problemes són tan radicals que exigeixen anar a l'arrel: canviar l'actitud radicalment egocèntrica i curta de vista, que només es preocupa pel bé immediat, ràpid i sense límits.

1. Seguint les orientacions de l'Assemblea de Basilea-1989, és important constatar i adonar-se de l'absoluta interdependència de tots els problemes al voltant de les injustícies (justícia), de la violència (pau) i dels desastres ecològics de la nostra civilització tècnica (integritat de la creació).

2. Hem d'insistir, sobretot, en una ètica de defensa absoluta de la vida, en totes les seves dimensions: materials, culturals, econòmiques, polítiques i espirituals. Això implica una ètica dels recursos escassos , una ètica de la globalitat (tot el món), una ètica de la pau i una ètica més contemplativa que accentua la gratuïtat .

3. Per últim, tot seguint les recomanacions urgents de l'Encíclica Sollicitudo Rei Socialis , s'imposa un canvi radical de consciència i una revisió profunda dels nostres estils de vida actuals (SRS,13).

10. MILITÀNCIA SOCIOPOLÍTICA SOLIDÀRIA

Actualment assistim a una autèntica crisi de la militància sociopolítica, no perquè avui sigui menor que en altres moments històrics (al contrari, totes les anàlisis ens mostren que mai com ara no s'han pogut trobar tantes persones participant en organitzacions voluntàries), sinó pel tipus d'organitzacions en què es participa, per la pràctica que aquestes organitzacions desenvolupen i per l'estil de participació amb què s'hi intervé.

S'han abandonat les tradicionals organitzacions sociopolítiques (partits i sindicats, fonamentalment, però també organitzacions veïnals i col·lectius de barri), sense que alhora s'hagi produït un transvasament significatiu d'efectius i esforços cap als denominats nous moviments socials. El gros de la participació es realitza en organitzacions religioses, esportives, culturals. Organitzacions expressives o d'autoajuda, la pràctica de les quals, en el millor dels casos, es queda a la perifèria del sistema de poder, si no acaba per instal·lar-se en el seu si i construir un còmode nínxol, des d'un estil de participació que moltes vegades cau en això que Lipovetsky ha denominat l'altruisme indolor. Una participació semblant pot constituir il·lusions d'humanitat (aquesta proposta de societat civil neoconservadora) enmig d'un sistema deshumanitzat, burocràtic, fred, però que és incapaç d'assajar alternatives de societat.

En aquesta situació, cal insistir en la necessitat que la participació sociopolítica, sigui en l'organització que sigui, es pregunti per la seva capacitat transformadora, que desenvolupi pràctiques transformadores i configuri zones alliberades, i que sigui capaç de fer florir la part inèdita viable de l'actual moment històric (Freire). Busquem, per tant:

1. Una militància relativitzadora, que consideri les organitzacions com instruments per a la transformació, que no accepti en el seu si actituds, comportaments i pràctiques que siguin denunciats en la societat: carrerisme, falta de diàleg i democràcia interna, etc. Indicadors d'aquest estil de militància seran: existència de limitacions temporals en els càrrecs de responsabilitat, especialment dels institucionals; realització d'assemblees; animació de corrents d'opinió organitzades.

2. Una militància entesa com una estratègia d'aprofundiment en la democràcia. L'índex de democratització d'una societat mai no s'ha de mesurar atenent solament al criteri dels que voten, sinó al de a quants llocs es vota, és a dir, quants i quins són els espais de participació existents en aquesta societat (N. Bobbio).

3. Una militància que neixi des de claus prepolítiques. En l'actual situació, la condició de possibilitat d'una militància sociopolítica transformadora és la de ser generadora de cultura, a condició que no pensem en l'espai cultural com aliè a l'espai polític, i molt menys com enfrontat a ell. No s'ha de concebre aquesta aportació cultural com una aportació no política, apolítica o, fins i tot, antipolítica, sinó com una aportació prepolítica, és a dir, configuradora d'unes noves condicions de possibilitat per a l'acció política.

4. Una militància que, sense renunciar a la possibilitat d'arribar al poder, no posi l'afany d'aconseguir-lo per sobre dels propis ideals que la varen fer néixer, sabent que ha de ser possible influir en la societat i en l'autoritat des d'uns àmbits que no són necessàriament la consecució del poder.

Suggeriments

- Per descomptat, la primera consideració és la de participar en alguna organització sociopolítica. No és possible que en el nostre entorn tot el que existeixi (partits, sindicats, moviments) sigui rebutjable. En tot cas, si pensem que és així, la conclusió no pot ser quedar-se a casa, sinó treballar per construir una organització transformadora.
- Si ja estem en un partit o sindicat, organitzar-nos en corrents d'opinió. Sense aquesta microorganització en l'interior d'aquestes grans organitzacions, és pràcticament impossible influir en la seva marxa.
- No ens tanquem en la nostra organització, siguem capaços d'impulsar la creació d'espais per a l'encontre i per el treball en comú d'organitzacions diverses.
- Traslladem els problemes dels moviments al partit i al sindicat, i els del partit i el sindicat als moviments.
- Allà on siguem, insistim en la importància de la cultura i els valors. Revisem la labor pedagògica de les organitzacions.
- Exigim la radicalització de la democràcia en les nostres organitzacions, per poder, així, exigir-la al conjunt de la societat.

El que hem dit tampoc no significa que s'erigeixi la militància sociopolítica en llei, o en l'únic camí. En la nostra hora històrica, l'aparició de grans ONGs d'àmbit mundial (Amnistia Internacional, Greenpeace...) pot ser un signe positiu d'aquests temps de mundialització. Però un cristià no hauria de desentendre's de la política amb l'argument, comprensible, que la política és tan bruta que ja no té remei : perquè això equivaldria a deixar la política en mans precisament d'aquells que no volen posar-hi remei.

ACCIONS NEGATIVES CONTRA INJUSTÍCIES ESTABLERTES

11. BOICOTS SOLIDARIS

L'empresa nord-americana Colgate-Palmolive ha decidit reestructurar les seves operacions a Europa i tancar la fàbrica de Guadalajara, deixant al carrer uns 300 obrers i empleats.

Aquestes són eventualitats de la inversió estrangera que es coneixen de fa molt temps. Quan una empresa multinacional decideix reduir el nivell de les seves operacions, o racionalitzar-ne la producció, les plantes situades a l'estranger, i per tant menys defensades per pressions polítiques locals, tenen generalment més probabilitats de desaparèixer.

Naturalment, l'Estat espanyol no pot fer res davant el tancament de la Colgate-Palmolive a Espanya. Una de les regles del joc que s'han d'observar per atreure a Espanya la inversió estrangera és precisament la possibilitat de la des-inversió.

Intentar atrapar amb una legislació en defensa del treball, per exemple, les empreses multinacionals en un país determinat un cop que hi han posat els peus, és el camí més segur perquè no vinguin.

Tanmateix, és una pena que es perdin llocs de treball sense fer res per defensar-los. En aquest comentari proposo que es faci alguna cosa, però que es faci a partir de la iniciativa privada i pels canals acceptats en les regles de joc del mercat.

Suposem que les associacions de consumidors fan saber a Colgate que, si tanca la planta de Guadalajara, recomanaran als seus associats que no consumeixin productes de la Colgate-Palmolive. Suposem que l'amenaça és creïble i que l'empresa nord-americana es veu enfrontada amb la pèrdua de, com a mínim, una part del mercat espanyol, un mercat atraient de 40 milions de persones que justament estan millorant els seus hàbits de neteja. L'empresa tornaria a fer números i molt probablement no tancaria la planta espanyola.

Solució de força

Aquesta és, sens dubte, una solució de força, però també és una solució que passa pel mercat en el qual, suposadament, el consumidor és el rei, el que decideix què s'ha de produir, en quina quantitat, a quin preu i, en el nostre cas, on.

Perquè aquest tipus d'accions sigui possible cal que existeixin associacions de consumidors amb un poder de convocatòria suficient com per emprendre accions col·lectives eficaces i, atès el cas, fer les seves amenaces creïbles. El consumidor individual no és el rei de res; ell s'enfronta tot sol a una oferta molt ben organitzada, que disposa de mitjans poderosos de persuasió i un aparell d'informació que aclaparen el consumidor. A fi que el consumidor sigui rei cosa que convé per al bon funcionament del mercat cal que s'uneixi amb altres consumidors tan indefensos com ell mateix, cal que formi associacions de consumidors amb una presència substancial en l'opinió pública i, en definitiva, en els mercats.

Atès que una part, la de l'oferta, actua en el mercat d'una manera organitzada no vull dir que sigui il·legalment, l'altra, la de la demanda, també ha d'organitzar-se o coordinar-se. Els consumidors organitzats podrien realment afectar els preus, rebutjant, per exemple, els productes els preus dels quals augmentin d'una manera irracional; també exercirien un efectiu control de qualitat.

Les associacions de consumidors han de portar els consumidors a una acció col·lectiva sobre els mercats. Per això han de subministrar informació.

També per ser eficaços han d'organitzar accions dels consumidors per influir en el mercat i en les decisions dels productors, perquè aquests no tinguin una influència molt superior als consumidors.

Societat individualista

Organitzar els consumidors és difícil perquè són molts en nombre, estan dispersos geogràficament i socialment, i estan habituats a actuar individualment. A més, el que poden guanyar amb l'organització concertada no es valora o es valora menys que les molèsties d'organitzar-se i actuar plegats.

Aquest preu no afecta gaire el pressupost i el nivell de vida d'un consumidor particular. Per això és molt poc probable que algú que no faci servir el sucre com input productiu es molesti a organitzar-se i actuar perquè es redueixi el preu del sucre; al cap i a la fi és una qüestió de poques pessetes. No acostuma a passar així amb els productors de sucre, que són pocs, que es coneixen i que poden coordinar les seves accions amb una gran facilitat, i a més, tenen individualment molt a guanyar o a perdre, si el preu del quilo de sucre puja o baixa respectivament en una petita quantitat. Els requisits per a una acció eficaç dels productors de sucre són molt més favorables que per als consumidors.

Els consumidors, en canvi, paguen el que se'ls demana pel quilo de sucre, potser protestant una mica si saben el que costa en el mercat lliure mundial però sense ser capaços d'emprendre una acció col·lectiva, com deixar de fer servir sucre un parell de setmanes. Aquesta simple acció, si fos empresa per milions de consumidors a tot Espanya, fóra capaç d'aconseguir que els consumidors imposessin les seves condicions als productors.

Tot això només és un exemple, per si es convertís en una forma normal de procedir, aleshores el consumidor organitzat seria el rei, i el mercat funcionaria amb l'eficiència que li atribueix la teologia liberal.

[N.B. Pot semblar un projecte bonic però impossible. Es podria respondre amb l'observació següent: quan es va permetre als clubs de futbol de fer propaganda a les samarretes dels jugadors, els futbolistes del Real Madrid van començar a portar la marca Zanussi a la seva indumentària. Al cap de poc temps, les vendes d'aquesta marca havien baixat de tal manera a Catalunya que l'empresa va retirar la propaganda. Si aquesta anècdota és bonica perquè mostra la força de les accions conjuntes, també és trist que el que els homes som capaços de fer per una rivalitat discutible, no siguem capaços de fer-ho per una solidaritat neta. Una altra vegada els fills de les tenebres són més sagaços que els fills de la llum (Lc 16,8).]

12. BOICOTS DE PROTESTA SOLIDÀRIA

El que proposem en el capítol 11, i en una part del 13, pot perllongar-se en una altra direcció. Hi ha vergonyes socials que han de ser boicotejades.

- Per exemple: anuncis que en lloc de limitar-se a informar estafen o manipulen, ja sigui amb promeses celestials, falses o que no es poden complir, ja sigui apel·lant als instints

més baixos de la persona (poder, estimulació sexual, afany de ser envejat, etc.). Un cristià podria tenir com a norma de conducta no utilitzar ni un sol producte que es promocioni amb aquests recursos. Si tots els cristians es comportessin així, constituïrien un grup de pressió impressionant.

- Una de les grans vergonyes de la nostra societat són els sous astronòmics dels nostres esportistes (futbolistes, tennistes, estrelles del bàsquet...). Viuen de l'esport i, a més, es forren perquè els seus triomfs afalaguen falsament les nostres passions patriotes. I, això no obstant, molt més que ells, necessitem, per exemple, l'aportació dels minaires, que arrisquen la vida cada dia per un guany infinitament més baix, i sense cap reconeixement social. I a més a més, els ídols de l'esport poden traslladar la seva residència a paraïsos fiscals, alliberant-se de la mínima solidaritat que deuen al país que diuen representar.

Els qui es deixen portar per l'Esperit estan alliberats de la necessitat d'engrandir-se amb els triomfs dels seus compatriotes (que en realitat són mèrits d'ells sols). N'esperen que donin el millor d'ells mateixos com a persones. L'activitat esportiva pot ser contemplada des d'una òptica merament lúdica, sense recórrer als seus ingredients patrioters que obliguen a acceptar una infinitat de manipulacions injustes.

- El conflicte sorgit a propòsit del programa televisiu *Esta noche sexo*, amb el descens d'audiència i l'amenaça de moltes empreses de retirar els anuncis, és extrapolable més enllà de la televisió: va fer veure el poder dels consumidors quan s'uneixen, en una societat que només considera l'ésser humà com a consumidor. Tant de bo que algun dia sapiguem fer un boicot semblant davant la impressionant manipulació futbolística.

Aquest tipus d'accions són, a més, un servei a la democràcia: perquè mentre els ciutadans acceptem la vella fórmula del panem et circenses (pa i circ), el teixit social serà un teixit totalitari, encara que l'ordenament jurídic sigui democràtic.

13. OBJECCIÓ FISCAL

En un sistema capitalista, els impostos són moralment obligatoris, perquè són l'única manera que té el sistema de complir la justícia i posar en joc la hipoteca social de la propietat (a part de la necessitat que tots sufraguin les despeses comunes que són per a obres públiques, defensa, etc.).

Però precisament perquè són obligatoris, donen al ciutadà un cert dret (i obligació) de controlar l'ús i la destinació d'aquesta recaptació, en lloc de resignar-se a suportar-los passivament. La frase que se sent algunes vegades (això s'ha fet amb els diners de tots els espanyols) és, en principi, una queixa vàlida.

Des de posicions pacifistes es considera cada vegada més que la partida de despeses militars és irracional i es fa en detriment d'altres despeses més necessàries (educació, etc.). A més, contribueix a mantenir en peu la lògica bèl·lica sobre la qual està muntat el nostre món, i que només pot ser trencada amb accions radicals. És així com ha sorgit l'objecció fiscal.

En què consisteix?

L'objecció fiscal consisteix a desviar de l'impost sobre la Renda de les Persones Físiques el percentatge que correspon al Ministeri de Defensa d'acord amb els pressupostos de l'Estat o una quantitat fixa.

Aquests diners, que digui el que digui la llei de pressupostos no es destinarien a la defensa de la societat, sinó a la preparació de les guerres en defensa d'uns quants, la desviem cap a finalitats socialment útils: qui fa objecció fiscal ingressa l'import de la seva objecció en el compte d'un projecte alternatiu, i inclou el resguard de la seva acció i una carta explicativa amb la resta de papers de la declaració.

Com veieu, no es tracta de pagar menys impostos; es paga exactament el mateix, però fent ús de l'irrenunciable dret a l'objecció de consciència, l'objector o objectora fiscal es nega a col.laborar al manteniment de l'aparell militar i opta per lliurar directament aquesta part del seu impost a alguna cosa que veritablement el defensa. No es tracta tampoc d'arreglar tan sols un problema personal, sinó que es tracta també d'una implicació en la lluita per un món on la pau no sigui la victòria de qui estigui més armat, sinó el resultat de la justícia. L'objecció fiscal es constitueix així en una lluita que, a més del seu caràcter de resistència a les coses militars, té un component fort de solidaritat: des del primer moment va quedar ben clar que l'Objecció de Consciència Fiscal a les Despeses Militars treballaria també per impulsar altres lluites que, portades a terme per tota una sèrie de moviments i grups, estructuraven en conjunt el que es podria anomenar una defensa alternativa, que progressaven en el desenvolupament i la justícia social. És l'objector o objectora fiscal qui decideix on enviar els diners de la seva objecció fiscal.

Adoptar la postura d'enfrontar-se a Hisenda no ha de ser una tasca, per més raons que es tinguin, de cada persona per separat, és per això que cal coordinar totes les persones que exerciten el dret a decidir no pagar impostos per armament. Per això cal que en fer Objecció Fiscal enviïs una carta al grup d'OF més proper amb el nom, l'adreça, la quantitat objectada i la destinació escollida. En concret.

- Omplir els impresos de la declaració fins a l'epígraf Quota líquida .
- Calcular l'impost de l'objecció fiscal i incloure'l en alguna de les caselles posteriors de retencions (normalment s'utilitza la de Pagaments fraccionats per activitats empresarials) tot ratllant el text i escrivint-hi: Per objecció fiscal .
- Adjuntar comprovant per objecció fiscal en cas d'haver realitzat l'ingrés a l'entitat escollida.
- Escriure una instància al delegat/a de la Província d'Hisenda on s'expliqui què es fa i alhora se sol·licita que en els pròxims anys aquest apartat figurei en els impresos per poder realitzar l'objecció.
- Enviar les dades al centre coordinador.

El problema legal

Quan Hisenda ens digui que no accepta la nostra objecció fiscal, la nostra resposta pot ser acceptar-ho sense més i pagar el que ens demana (seria com renunciar a l'objecció fiscal; per això és poc recomanable) o recórrer davant la Delegació d'Hisenda primer i després, si deneguen el primer recurs, davant del Tribunal Econòmic Administratiu Provincial (s'hi pot recórrer directament sense passar pel primer). En cas de dubte, millor posar-se en contacte amb qualsevol dels grups permanents d'objecció fiscal, tenint en compte que existeixen uns terminis per presentar els recursos, per la qual cosa cal que no ho deixeu passar.

En cas que la resposta del tribunal Econòmic Administratiu sigui negativa, que ho sol ser, es tanca la via administrativa i s'obre la judicial. Per això sí que és imprescindible que us poseu en contacte amb un grup d'objecció fiscal, que us explicarà les possibilitats i l'estratègia millor segons les circumstàncies de cada cas.

Podeu consultar a Cristianisme i Justícia, als diversos Secretariats de Justícia i Pau d'Espanya o al Servei d'Informació de l'Objecció Fiscal, Rivadeneyra, 6, 10è, 08002 Barcelona - Tel. (93) 317 61 77, fax: (93) 412 53 84.

14. INSUBMISSIÓ DE CONSCIÈNCIA

El 1991 fou l'any de la guerra del Golf. El 1992 va esclatar la guerra de Iugoslàvia. El 1993 vam assistir a la guerra de Somàlia. El 1994 a la de Ruanda, el 1995 Txetxènia... Després de la caiguda del comunisme, el desarmament nuclear i el triomf de la llibertat, resulta que la dècada dels 90 ens està acompanyant amb una guerra cada any.

Durant la guerra de Ruanda, una de les religioses que hagueren de fugir d'aquell país declarava a la premsa que allà es conformaria amb uns quants guants per llençar per poder atendre les ferides dels milers de malalts de SIDA: com que no deixarem d'assistir-los, els curarem amb les mans nues, amb risc de contagi (El Mundo, 17 d'abril de 1994. Suplement 7 días, p.1). Aquesta precarietat contrasta amb les imatges ofertes per TV en les quals apareixien els membres de les diverses ètnies armats amb fusells, metralladores i carros de combat. És irracional veure aquestes armes en mans de qui ni tan sols té uns guants de goma per curar les ferides. Però aquesta irracionalitat té una lògica econòmica que ha estat present en totes les guerres d'aquesta dècada: en produir-se el desarmament nuclear, els fons quantiosos que s'apartaven de la investigació logística no han anat a parar a usos pacífics, sinó a la fabricació (i consegüentment a l'augment de la venda) d'armes convencionals. Les armes convencionals es revelen, així, més nocives que les atòmiques perquè aquestes eren una amenaça també per a nosaltres, i aquelles només són una amenaça per als altres. La irracionalitat és de tal mena que, per exemple, al nostre país, una bona part dels Fons d'Ajuda al Desenvolupament que reparteix el govern, van destinats a que ens comprin armes els països que els reben.

Afegim a tot això la necessitat de fer desaparèixer les mines, atès que, com ja comentem més endavant, cada any es produeixen i comercialitzen de 5 a 10 milions de mines. Aquesta esglaiadora i cruel irracionalitat se suma a la freqüent exaltació (o justificació) de la violència en la majoria de productes televisius (nord-americans, sobretot), la qual tampoc no és aliena a la nostra estructura econòmica. És cert que de vegades un mínim de violència pot ser necessari en defensa pròpia o dels drets dels dèbils. Així no obstant, tota aquesta és una violència contra els dèbils. Imaginem-nos que cada una de les autonomies o de les províncies espanyoles tingués el seu propi exèrcit: a més del malbaratament que això comportaria en el pressupost nacional, estaríem constantment destrossant-nos en guerres (de Madrid contra Barcelona, o de la Vall d'Aran contra Barcelona o de Biscaia contra Guipúscoa, etc.). Doncs bé: una irracionalitat semblant és la que té lloc mundialment, des que el món s'ha convertit en una aldea global. Encara som a anys llum, però ja és molt urgent que totes les possibilitats bèl·liques quedin reservades a l'autoritat mundial de les Nacions Unides (fet que implicarà una profunda reforma de la seva estructura perquè no siguin una joguina dels països poderosos), de manera que arribin a desaparèixer tots els exèrcits, menys el de l'ONU. Sense això, que no ens parlin d' aldea global.

En aquest context de degradació ha nascut la insubmissió

L'insubmissió vol anar més endavant estirant la societat d'una manera no violenta cap a l'opció de pau. Per això es nega no solament al servei militar sinó a la prestació substitutiva: no per

ganes d'estalviar-se un servei social, sinó perquè considera que aquesta prestació substitutòria acaba confirmant la legitimitat del militarisme.

Aquest és el context indispensable per entendre el fenomen de la insubmissió i donar-hi suport.

Tot i que bastants hagin pogut abusar de la insubmissió i així desacreditar-la, facilitant que d'altres no la comprenguin, la insubmissió no és necessàriament un acte d'insolidaritat amb la societat ni de rebel·lia adolescent. Pot ser d'una radicalitat netament evangèlica quan l'insubmís és de debò un insubmís de consciència. Aquest insubmís assumeix, en el fons de la seva consciència, que la seva prestació social a la comunitat sigui precisament la seva presó.

Aquest capítol va ser redactat molt abans de l'aprovació del nou Codi Penal. En ell desapareix la pena de presó per als insubmisos i queda substituïda per deu anys d'inhabilitació. Si aquí es pot veure un reconeixement tàcit de la justesa ètica de la insubmissió de consciència, no creiem que això canviï les raons que exposem.

Podrà passar que se n'escapi per decisió particular d'un jutge (o perquè la solidaritat de molts acaba espantant els poders públics que sempre temen l'alarma). Però ell sap que té la llei en contra i assumeix el càstig legal perquè professa que cal obeir Déu abans que els homes (Fets 4,19) o que la consciència és l'àmbit més sagrat de la persona. Aquesta forma de prestació és molt dura però se l'escull com l'única que pot sacsejar i fer pensar aquesta societat adormida. L'insubmís tampoc no és un somniador utòpic, sinó un realista que percep molt millor que nosaltres la gravetat de la situació. El que diferenciava Oskar Schindler de la resta de la societat alemanya no va ser que fos un somniador, sinó que era molt més conscient de la maldat del sistema i de la impossibilitat de posar-hi fi ràpidament; però no per això es va creure dispensat de fer el que estava a la seva mà, com una petita baula per transmetre la cadena de la pau fins al futur.

L'insubmís tampoc no és un rebel arbitrari. Fa anys -i aleshores amb un gran mèrit i risc, i desacreditats per les veus oficials- van aparèixer els objectors de consciència. Potser sigui bo evocar amb gratitud noms com el de José Luis Beunza i d'altres, els llargs anys de presó dels quals van acabar fructificant en el reconeixement legal de l'objecció de consciència.

Avui l'objecció de consciència potser s'ha banalitzat com una forma còmoda de fer la mili que, això no obstant i a causa de la seva multiplicació, ha obtingut èxits inesperats, com el recent decret llei que racionalitza el servei militar. Però l'insubmís no apunta solament a una racionalització de la mili, o a una protecció de la seva consciència personal. Aspira a un profund canvi de tot el sistema que porti a la desaparició dels exèrcits (no a la seva professionalització simplement): la seva batalla pot assemblar-se a la de David contra Goliat; però només si la humanitat guanya aquesta batalla té garantida la seva supervivència com a gènere humà. Davant la gravetat de l'amenaça i el fet irresponsable de la nostra passivitat, l'insubmís se sent obligat a fer el poc que està a les seves mans, per inútil i arriscat que sembli.

Nosaltres podem ajudar els insubmisos: per començar, amb el boicot a tot espectacle que glorifiqui, justifiqui o exhibeixi obscenament la violència. A més, per mitjà de l'objecció fiscal, de la qual s'ha parlat abans en aquest Quadern (pensem que passaria al nostre país si, com a mínim, tots els cristians que poden fer objecció fiscal, en fessin).

15. COM MÉS ARMES... MENYS SEGURS

és innegable que la seguretat és una necessitat bàsica. L'ésser humà necessita seguretat. La seguretat diuen exigeix capacitat de defensa. La defensa la fan els exèrcits. Els exèrcits són forces armades. Com més i millors armes tinguin, més garantida està la nostra defensa i, per tant, la nostra seguretat. La seguretat es basa en la quantitat i qualitat de les armes . S'ha reduït la seguretat a un component militar i, justificades les armes per a la defensa, comença la guerra dels armaments, el gran negoci de la indústria i del comerç d'armament.

Després de l'eufòria del final de la Guerra Freda, l'ONU ha constatat el fracàs d'aquesta mentalitat armamentista: mentre que països a tot el món gasten milers de milions de dòlars en armament per assegurar el seu territori, la seguretat de les persones i dels pobles es deteriora.

L'Informe 1994 del PNUD calcula que als països en desenvolupament, el risc de morir com a conseqüència de l'abandó social (desnutrició i malalties que fàcilment es podrien prevenir) és 33 vegades superior a la possibilitat de morir com a conseqüència d'una agressió exterior. Per això l'Informe considera un gran repte per al segle XXI superar el concepte estret de seguretat territorial i militar i fer nostre el nou concepte de seguretat humana.

Que l'armamentisme era una falsa traducció de la necessitat de seguretat, es pot comprovar en veure'n les conseqüències. Esquemàticament podem parlar d'un impacte cultural, un impacte social i un impacte bèl·lic.

1. Impacte cultural

Després de l'estratègia armamentista es consolida una cultura armada que produeix un profund deteriorament psicològic i ètic. Psicològic, perquè la seva clau és l'equilibri del terror. Aquesta atmosfera és poc propícia per al benestar psicològic i no ataca les causes dels conflictes. "Pot ser la por el camí cap a la pau? La pregunta no hauria de ser més aviat: com puc treure la por de l'altre, que té tanta por de mi com jo d'ell? Apareix la psicosi poc sana que mai no s'està suficientment segur. I un deteriorament ètic perquè en lloc de l'ètica de la solidaritat, capaç de construir la comunitat, emergeix una ètica maniquea. és bo tot el que fa mal a l'adversari, i dolent tot el que l'afavoreix.

2. Impacte social

Ja fa trenta anys el Vaticà II va dir: La carrera d'armaments és la plaga més greu de la humanitat i perjudica els pobres d'una manera intolerable (GS 81). Joan Pau II (29 de juny de 1995) va denunciar la responsabilitat dels països venedors d'armes perquè col·loquen aquests països [pobres] en una situació de superendeutament, en lloc d'ajudar-los a utilitzar els recursos propis i les ajudes internacionals per a la promoció de les persones . El president Eisenhower, molt lúcida al final de la seva vida, deia: Cada arma de foc que es fabrica, cada nau de guerra que s'avora, cada míssil que es llança, significa en últim terme un robatori contra els qui passen fam i a qui no donem de menjar, contra els qui passen fred i no els donem amb què tapar-se. Aquest món en armes no solament està gastant diners; també està gastant la suor dels seus obrers, el geni dels seus científics i les esperances dels seus fills .

La fabricació i l'emmagatzemament d'armes ha produït ja de fet tantes víctimes com un hipotètic ús, en el fet de desviar per a despeses militars recursos financers, tècnics i humans que serien necessaris per al desenvolupament social dels pobles. És absurd haver de morir (de fam, de malalties que es poden prevenir, etc.) per alliberar recursos que suposadament eviten que ens matin. Els reptes més grans per a la seguretat no són militars.

3. *Impacte bèl·lic*

La indústria i el comerç d'armament han arribat a convertir-se en un dels negocis més avantatjosos d'aquest segle. Primer es justifica èticament la fabricació d'armes per a la legítima defensa, però, un cop creada, la indústria es regeix per la lògica capitalista de l'obtenció del màxim benefici per mitjà de nous mercats. Els mercats per a aquesta indústria són evidentment les guerres, fora de les pròpies fronteres. Així s'han anat incrementant les guerres perifèriques. Johan Galtung ha demostrat documentalment, analitzant les confrontacions des de 1820, la relació entre acumulament d'armament i guerra. I les organitzacions humanitàries que han acudit a donar ajuda recentment a altres enfrontaments han quedat sorpreses per la impressionant venda d'armes (moltes vegades del seu propi país) que havia precedit la guerra. La gran paradoxa és que no solament hi ha inversions militars que impedeixen l'ajuda al desenvolupament, sinó que moltes vegades els fons d'ajuda al desenvolupament són utilitzats per finançar transaccions d'armes.

La Bíblia presenta com a voluntat de Déu convertir les llances en arades (Is 2,4). Podem fer-hi alguna cosa en aquesta situació tan diabòlica?

a) *No simplificar*

Atesa la importància de la seguretat, el tema de l'armamentisme no permet la simplificació i ens exigeix un esforç d'informació i reflexió. Hi ha un debat pendent sobre la seguretat, un debat complex i difícil. Un pacifisme meritori va desaparèixer després de perdre el referèndum de l'OTAN, per haver-s'hi centrat massa; i al revés: un generós moviment per al 0,7% va tenir l'encert a temps de superar una reivindicació purament quantitativa proposant, a més, un canvi qualitatiu en l'orientació de l'ajut al desenvolupament. Per això cal evitar centrar el tema del militarisme exclusivament en el suport a objectors o insubmisos, per molt que hagin tingut el mèrit de remoure l'opinió pública. A més, cal debatre quina seguretat volem, i si hem conegut alguna guerra concreta raonable.

Una vegada dit això, podem escollir algun tema concret que vulguem assumir per a la nostra acció. Proposem tres campanyes en curs a les quals podem donar suport.

b) *Assaigs nuclears? No, gràcies*

La fi de la Guerra Freda ens ha fet baixar ingènuament la guàrdia davant el perill dels enginys nuclears. A la Conferència per a l'Extensió del Tractat de No Proliferació Nuclear (TNP) que va tenir lloc a Nova York el maig de 1995, es va decidir la pròrroga indefinida del Tractat. Hi va haver una agra polèmica entre les potències occidentals i els països en desenvolupament, perquè aquests pensaven que donaven un xec en blanc als grans sense possibilitat de pressionar-los. Per això, en la pròrroga indefinida del Tractat, els països no nuclears es van comprometre a no canviar la seva situació, però les potències nuclears van adquirir el compromís de caminar cap a una desnuclearització total. Doncs bé, és un cruel

cinisme que, al cap d'un mes d'arrencada la signatura, França anunciï la represa dels assaigs nuclears al Pacífic.

Com a símbol, és un menyspreu als països no nuclears. I la seva importància pràctica és enorme: els assaigs nuclears són la clau per avançar o retrocedir en la desnuclearització. És més important protestar contra els assaigs nuclears i aconseguir-ne la prohibició, que gastar la pólvora contra les armes nuclears.

Per protestar contra els assaigs nuclears, escriviu a l'Ambaixada de França (Salustiano Olzaga 9, 28001 - Madrid) respectuosament però enèrgicament. I doneu suport a Greenpeace en la seva campanya a (Pelai 32, 08001 - Barcelona, tel. 318 77 49). A més de pregunt ar-vos si mereix el vostre vot un polític que se les dona d'esquerres, i qualifica aquestes protestes de reaccions emocionals .

c) S'han de prohibir les mines

Hi ha més de 200 milions de mines antipersonals al món i 110 milions estan plantades i llestes per a esclatar. Les mines són pensades per mutilar la persona sense matar-la (perquè està comprovat que desanima molt més un company mutilat brutalment que mort) . Van sembrant el planeta (Iugoslàvia, Cambòdia , Afganistan , diversos països africans..) i les seves amenaces són gairebé perpètuas perquè, així com cada mina val uns tres dòlars, la seva neutralització costa gairebé 1000 dòlars i una mitjana d'una víctima per cada 5000 mines neutralitzades. Constitueixen un autèntic malson perquè romanen actives molts anys després d'acabat el conflicte. Continuen produint prop de 1400 morts i 800 mutilats al mes. Els països que han aconseguit dolorosament la pau veuen com els refugiats no poden tornar sense un greu perill, com és molt difícil reconstruir les vies de comunicació, la indústria i l'agricultura, com es fa impossible, fins i tot, convocar eleccions democràtiques . El 50% dels morts i dels mutilats són nens. Són molt petites, sí, però tan cruels, indiscriminades i duradores que el

Secretariat General de les Nacions Unides ha demanat que se les declari armes de destrucció massiva (com les nuclears, químiques i bacteriològiques) i que es prohibeixin. Vuit ONG a Espanya han començat una campanya perquè el nostre país prohibeixi la fabricació i exportació de mines antipersonals, i perquè l'opinió pública pressioni intentant aconseguir la prohibició total de les mines al món. Poseu-vos en contacte amb qualsevol d'aquestes organitzacions: Servei Jesuïta al Refugiat, Intermón, Greenpeace, Unicef, Metges sense Fronteres, Acadica, Mans Unides o Cear.

d) Alguns secrets maten

Moltes organitzacions humanitàries han topat en l'exercici de la seva tasca amb un comerç d'armes molt actiu, pervers i descontrolat. Però, "com pot existir control sobre el negoci de les armes si està rodejat d'un gran secretisme? Espanya no és aliena al comerç d'armes, i no hi ha transparència ni control parlamentari. Les actes de la Junta interministerial que s'ocupa d'aprovar les exportacions d'armes són secretes. "Podem, com a ciutadans en una democràcia, sentir-nos exclosos d'un tema en el qual Espanya adquireix una responsabilitat moral tan seriosa?

Si considereu injust que se us amagui una cosa tan important, poseu-vos en contacte amb alguna de les organitzacions que han llançat una campanya per la transparència en aquest camp: Amnistia Internacional (Alfons XII, 19 - 08006 Barcelona, tel. 209 35 36). Greenpeace

(vegeu supra) i Metges sense Fronteres (Nou de la Rambla 26, 08001 Barcelona, tel. 304 61 00).

Això sí, siguem coherents. Al mateix temps que ens enrolem en alguna acció directa contra l'armamentisme, fem autocrítica i mirem si la nostra vida quotidiana no està també armada : la família, el treball, el trànsit, les nostres diversions i espectacles, l'esport...

CONCLUSIÓ

Els capítols anteriors no són lleis o normes, sinó camins. Cada u ha de saber obrir-se a l'Esperit per trobar la voluntat de Déu sobre ell, procurant no mirar els mals exemples de l'altre com a excusa, sinó més aviat els bons com a estímul. Tot i això, potser convingui un triple aclariment abans de concloure.

Aquest Quadern va dirigit expressament als cristians. No perquè pretengui excloure molta gent de bona voluntat, que avantatja els cristians en amor a la justícia i solidaritat. Sinó perquè creu que als cristians cal exigir-los més i en primer lloc. Però com més gent emparés aquest tipus de pràctiques més possible fóra una societat alternativa: justa, fraterna i lliure.

Moltes de les pràctiques suggerides no són exclusivament individuals, cosa que és lògica en tot impuls de l'Esperit. Totes les diverses agrupacions de creients (comunitats, moviments, grups de matrimonis, de joves, parroquials, etc.) haurien de proposar-se una elecció conjunta de pràctiques com les que aquí se suggereixen o unes altres de semblants.

Sant Tomàs va escriure que pel pecat original han quedat infectades moltes zones de l'ànima (I.II, 82, 2, ad1). Una d'aquestes zones minusvàlides de l'ànima humana és avui el nostre sentit social. Però aquest tampoc no pot ser recuperat per decret ni a la força. Exigeix el que avui sol qualificar-se d' exercicis de rehabilitació o de fisioteràpia espiritual. És sabut que en aquests exercicis es recomana practicar-los mentre no se senti massa dolor a la zona afectada, perquè això podria ser perillós. És més important la constància esforçant-se però sense forçar. Una consideració semblant podria valer per a les pràctiques que aquí se suggereixen.

I queda encara una llarga llista d'altres suggeriments que potser algun dia continuarem:

- Visitar presons (i potser rebre algun cap de setmana a casa un pres de règim obert que tingui el domicili prop de la nostra ciutat).
- Ser generosos amb el propi cos (donar sang o alguns òrgans: ronyons, medul·la ossia...) i donar-lo després de mort per a transplantaments o autòpsies.
- Dedicar un o dos anys de la pròpia vida a algun servei al Tercer Món, quan així ens sigui possible.
- No defugir la informació al·legant que no hi podem fer res...
- Sumar-se a les campanyes d'Amnistia Internacional i institucions similars quan proposen protestes massives (p.e. escrivint cartes) contra injustícies concretes d'arreu del món.
- Passejar sovint i detingudament pels barris depauperats de la pròpia ciutat. I, tant de bo, trobar alguna institució on poder oferir algunes hores de voluntariat social.
- Connectar amb les demandes de col·laboració que fan Càritas, Intermón, Setem, - -
- Metges sense fronteres, etc.
- Especial atenció a l'ancianitat, visitar la soledat de tants, perdre-hi hores.
- Hi ha moltes cooperatives d'autoocupació creades per antics parats. No els és fàcil al començament tirar-les endavant. Procurar ser-ne clients.
- Comprar el periòdic La Farola (que venen pels carrers persones amb dificultats de marginació social), llegir-lo... i deixar-se impactar..., i si és possible conversar ni que sigui un moment amb el venedor.

- Oferir-se a l'assistent social de la Parròquia per a petites tasques socials: visites a domicilis, acompanyar a fer gestions burocràtiques...
- Etc. etc. Si es llegeix aquest Quadern en grup seria bo fer sorgir la creativitat i ampliar la llista de manera ben personal... I escol·lar del gran llistat alguns petits gestos i realitzar-los.